

Kellenek az alkotókésztségű értelmiségiek!

Mirnics Zsuzsát köszöntjük 70. születésnapja alkalmából a Magyarágkutató Tudományos Társaság nevében

Ha valaki mostanában ellátogatott a szabadkai székhelyű Magyarágkutató Tudományos Társaság immár felújított honlapjára (www.mtt.org.rs), a publikációknál sorban megtalálja azokat a köteteket, amelyek majdnem két évtizedes tevékenységünket jellemzik. Ezek a könyvek nem jöttek volna létre ilyen formában, ha Mirnics Zsuzsa szerkesztőtársam nem veszi őket a kezébe. Ha jól emlékszem, kerekén másfél évtizede tagosodott be az író-szerkesztő a Magyarágkutató soraiba. Amikor egy tudományos műhely időszerű kisebbségi magatartásvizsgálatokkal foglalkozik, bizony ritkán kap olyan megbízást, ami éveken keresztül tartó, folyamatosan pénzelt kutatási téma feldolgozásához jogosítja fel. Társaságunk is legtöbbször egy-egy projektum témához válogatja meg a kutatócsoportok kompetens tagjait. Így történik meg az, hogy egyesek néhány hónapig, mások néhány évig tudnak az aktuális témák köré csoportosulni. Zsuzsa a Társaságunk soraiban immár 15 éves aktív munkával veszi ki a részét. Amikor tanulmányt kérünk tőle, vagy kéziratrendezést, nyelvi lektorálást, sőt a szerkesztések többhónapos munkája előtt se kérdezi mennyi a honorárium. Teszi a dolgát. Ha jut rávaló a pályázati pénzekből, örültünk neki. A 25 publikált kötetből, Zsuzsa gondos és alapos szerkesztői kezeiből 15 látott napvilágot. Amikor nekiáll a munkának - a több száz oldalas kéziratok, táblázatok tömkelegében - nagy szakértelemmel, „röntgen szemekkel” keresi és találja meg a nyelvi, de értelmi hibákat is.

Amikor valaki elérkezik a hetvenedik életévéhez, azt hiszem joggal állítja, hogy hatalmas tapasztalat áll mögötte, különösen ha a közéleti tevékenységében folyamatosan megtalálja a helyét, hasznosítja szaktudását. A vajdasági magyarságnak sok olyan értelmiségire lenne szükség, aki szakmai érvényesülése során racionálisan és hatékonyan tudja értékelni a lehetőségeket, de önmagát felemelve a magyar közösség érekeiben is gondolkodik. Mirnics asszony ilyen személy. Ő nem sokat beszél, ő ír és cselekszik. Ma is hely- és családtörténeti könyvén dolgozik. Az alkotó munkát, az írást minden nehézség legyőzésére, gyógyírként használja fel. Többször megállapítottuk már együtt, hogy ezért is érdemes élni.

Azok a témák, amelyek külön megragadták az elmúlt évtizedekben Mirnics asszony érdeklődését, a vajdasági magyar anyanyelvű oktatás lehetőségei, a magyar

média sorsa (külön tekintettel a sajtóra és az ifjúsági-, gyermekirodalomra); az itt élő magyarság népeségmozgása, fogyatkozása, az ifjúság sorsa. 1996 végén a Magyarágkutató Tudományos Társaság a szabadkai első nemzetközi tanácskozásán mérlegelte az anyaországban kívül élő magyar nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatásának állapotát, azon belül pedig a gyermekirodalom szerepét. A hazai, majd erdélyi, felvidéki, kárpátaljai, horvátországi, szlovéniai és magyarországi szakemberek részvételével, Szabadkán rendezett helyzetfelmérésen értelemszerűen nagy hangsúlyt kapott a vajdasági oktatási helyzet is. Ebből a hatalmas kéziratanyagból szerkesztette Mirnics Zsuzsa az első kötetünket. Már akkor azt tapasztaltam, hogy ő rendkívül nyitott egyéniség: kimondja a bírálatot, a kifogásokat, de eltűri a felé irányuló kritikát is. Így lehet igazán dolgozni.

A milléniumi kötetünk előszavában írta a következőket: „A történelem során népek sorsa fonódik össze, egybeforrasztva sok egyén kis harcát a megmaradásért. Az elmúlt évszázadokban sokan és sokszor elsiratták a Kárpát-medence e különös nyelvű népét. S volt rá ok bőven: háborúk, elnéptelenedett vidékek, szegénység, betegség, évszázados rabság, önpusztító magába fordulás... Saját népének bölcsei, államférfiai, írói is sokszor mondtak előre megírt gyászbeszédet a megjósolt sír fölött. S hányszor elhangzott a költőéhez hasonló feljajdulás az évszázadok alatt: „Az egész világ hallja: haldoklik egy ország”! S közben eltelt ezer év – s a magyarság megmaradt. És mi is, itt a végeken, a letöredezett peremen is megmaradtunk, pedig a történelmi viharok a kívül, a túlon rekedtek, a peremre szorultak, a kicsiket százszorosán sújtották... A Vajdasági marasztaló hír az ezredfordulón, azokról, akik maradtak, alkotnak, aggódnak, dolgoznak. Egy szelet azok sorsából, közösségi gondjaiból, eredményeiről és sokszor megszállottságából, akiket e tájon ért az ezredforduló...” (Vajdasági marasztaló, 2000).

Az ifjúságkutatás prioritást élvezett terveinkben, mert a válságos társadalmi helyzet jelentős változásokat hozott a fiatalok életstratégiájában, értékrendszerében. A kisebbségben élő a magyar fiatalok többszörösen érezték a környezet „bénító hatását”, ezért oda kellett figyelniük magatartásukra, társadalmi reakcióikra. A Magyarágkutató Tudományos Társaság, hazai és nemzetközi kutatások egybefogásával igyekezett megoldani a kutatási nehézségeket. Amikor a fiatalok értelmiségi nevelésében kellett segíteni, Zsuzsa asszony vállalta a tehetséges, de tapasztalatlan egyetemisták kéziratainak javítását, a tanácsadást, a közös munkát. Vajon mi motiválja a pedagógust, a nyelvészt, vagy az író, hogy törődjön a háborús körülmények között nevelkedett nemzedékkel? 2003-ban ezt megírta az egyik ifjúságkötetünkben: *„Csakhogy bizonyos dolgokban a fiatalok érintettebbek, mint a felnőttnemzedék. Életkorukat tekintve múltjuk még ugyan alig van, de szinte már mindent megélték. A „nagy jót” csak hallomásból ismerik, iskolás- és egyetemistaéveik egy részét levegőtlen, lehetőségek nélküli időszakban éltek meg. Életük nagyobb része hazugságokkal teli, szüleik félelmével átítatott, bomló, diktatórikus világban telt. Láttak és megélték rendőrségi zaklatást, bujkálást, bombázást, tüntetést, sztrájkokat. A nagy elvárásokkal teli változást várták, sokan segítettek is. 2000 ősze után kiderült, nincs varázspálca. Hamarosan kezükben a diploma, de nem szaporodnak, hanem csak egyre fogynak a munkahelyek. Nem önzölik el a térséget a lehetőséget kínáló, tőkeerős befektetők”* (Ajánló, Tértfoglaló, 2003).

A Magyarágkutató eddigi kutatásai, szinte minden kötete gyakorlati haszonnal is járt. Már az is nyereség, hogy egy-egy kutatással többet tudtunk meg önmagunkról, a magyar közösségünkről, kisebbségi létünkről. Ennél azonban sokkal fontosabb, hogy közéletünk figyelmét ráirányítjuk egy-egy, a közösség fennmaradása szempontjából életbe vágóan fontos jelenségre (asszimiláció, szórványosodás, kivándorlás,

oktatásgond, pedagógusképzés, tankönyvhiány, nyelvhasználat). A társadalomtudós ezeket a jelenségeket felfedi, elemzi, leírja vagy elmondja, de ilyenkor, fontos a közélet reagálása és a politikai éleslátás, a tenni akarás is. Nagy elégedettség ám az, amikor a cselekvés sem marad el. Reagálni kellett az elvándorlás okozta demográfiai torzulásra a térségben, vagy itt van a tanítóképző kérdésének rendezése, magyar nyelvű képzések feljavítása, ifjúságunk karrierépítési lehetőségei stb. Zsuzsával megállapítottuk, hogy mindezekre a magyarságot érintő kérdésekre mi is megpróbáltunk odafigyelni, megoldásukhoz is hozzájárulni. A Magyarságkutató Tudományos Társaság fennállásának tizedik évfordulójára, a Szerbiában bekövetkezett rendszerváltás után (2001-ben) ért meg az a törekvés, hogy új kutatási kapcsolódási modell jöjjön létre más tudományos intézményekkel Vajdaságban, az anyaországban, Európában is. Elsősorban azokat a tudománypolitikai kapcsolódási pontokat fedeztük fel, amelyek a magyar-magyar relációkban fontosak és időszerűek, vagyis a kisebbségi magyar közösségek társadalmi, demográfiai, szociológiai és kulturális antropológiai vizsgálata. Előtérbe került, a demográfiai csökkenés, migrációs mozgások tényleges okainak elemzése, a kistérségi erőnlét vizsgálata, esélyteremtések elemzése, de nem utolsó sorban a regionális-, nemzeti- és vallási identitásváltozások témája.

A Magyarságkutató Tudományos Társaság keretében elkészült kutatások eredményeit nagyon fontos a közvélemény elé tárni. Az MTT könyvsorozat előkészítésében résztvevő kis csapatunk kitűnően működik: a sorozatszerkesztők, Gábrity Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa, a tördelés és borítólappal Csernik Előd vagy Csernik Attila munkája, a nyomda pedig a Verzal, Újvidékről.

Publikációinkban soha se törekedtünk egyszólamúságra. „Az egymásnak felelő tanulmányok – hisszük – továbbgondolásra készítetnek más kutatókat és az érdeklődő olvasókat egyaránt.” – írtuk a Kisebbségi létjelenségek előszavában. Mirnics Zsuzsát ezúttal szeretnénk köszönteni 70. születésnapja alkalmából, azoknak a köteteknek a lajstromával, amelyek szerkesztésében és létrejöttében eddig részt vett, azzal a reménnyel, hogy ezt folytatjuk is:

1. Anyanyelvű oktatásunk (Tanulmánykötet és címtár), 1997;
2. Vajdasági útkereső (Tanulmánykötet és címtár), 1998;
3. Vajdasági marasztaló (Millenniumi tanulmánykötet és címtár), 2000;
4. Fészekhagyó vajdaságiak (Tanulmánykötet és statisztikai adattár), 2001;
5. Holnaplátók (Ifjúsági közérzetmérés), 2002.
6. Térfigyelő (Ifjúsági szerep- és közösségvállalás), 2003.
7. Kisebbségi létjelenségek (Szórvány és szociolingvisztikai kutatások), 2003.

8. A vajdasági magyarok kétnyelvűsége (Nyelvpszichológiai vonatkozások), 2004.
9. Mi ilyen nyelvben élünk (A vajdasági magyar nyelvhasználat rétegei, mintái, állományi, változási jellemzői – nyelvészociológiai és korpuszvizsgálati tanulmányok), 2004.
10. Támogatás és hasznosulás (Hatástanulmányok az anyaországi juttatásokról), 2005.
11. Közérzeti barangoló (Műhely és előadás-tanulmányok), 2005.
12. Oktatási oknyomozó (Vajdasági oktatástanulmányok), 2006.
13. Vajda Gábor: *Remény a megfélemlítettségben – A délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténete (1945-1972)*, 2006.
14. Vajda Gábor: *Az autonómia illúziója*, A magyarság eszme- és irodalomtörténete a Délvidéken (1972-1989), 2007.
15. Regionális erőnlét (A humánerőforrás befolyása Vajdaságban), 2008.

Köteteink gyakran nem kínálnak megoldásokat, de a következtetések sokszor maguktól adódnak. Zsuzsa véleménye erről az, hogy: *„A délvidéki humán erőforrásba való befektetéseknek sürgősen el kell érniük a következő célokat: felkészült szakembereket kell képezni, akik jól ismerik – és merik használni – anyanyelvüket, az államnyelvet és legalább egy világnyelvet; egészségvédő magatartásuk és kultúrájuk is segíti őket abban, hogy versenyképpé váljanak a munkaerőpiacon, s a társadalmi reformtörekvésekhez tudjanak alkalmazkodni.”* (Közérzeti barangoló, 2005)

Kedves Zsuzsa! S bizony, manapság újra és újra nehéz idők járnak, amikor egy nagyon nehéz kór ellen vívód a mindennapos harcot, amikor a családod sem leli helyét. S mégis... létezünk, sőt alkotunk, teremtünk, harcolunk a létért a megmaradásért! Otthon a megélhetésért, egészségünkért, a közösségünk dimenzióiban pedig iskolánkért, anyanyelvünkért, tájékoztatásunkért, egyházainkért; jogaink következetes alkalmazását kérjük, szervezeteket hoztunk létre, irodalomunkból, könyveinkből merítünk erőt, hogy egymást, főként pedig gyermekeinket, a fiatalokat támogassuk, aggodalommal ugyan, de jövőjüket egyengessük. Arra szeretnék emlékeztetni, hogy Te írtad le a következő sorokat egyik kötetünkben: *„A megmaradási ösztön, az örök emberi forrás: a bízni akarás marasztalja azokat, akik maradtak. Életképességünknek számtalanszor adtuk tanújelét a kisebbséget próbára tevő, nehéz időkben. Gondjainkat nem felnagyítva, önmagunkat nem elsíratva, eredményeinket nem túlozva, esélyeinket azonban őszintén mérlegelve adunk hírt magunkról... – hátha egymásba kapaszkodó kezeinkhez újabb kezek kulcsolódnak.”* A délvidéki magyarságot pedig arra szeretném emlékeztetni, *„hogyan megmaradásuk nem lehet azonos a bezárkózással. A nemzeti kisebbségek csak akkor tudnak közösségként létezni, ugyanakkor integrálódni a tágabb értelemben vett társadalmi folyamatokba is alkotni szülőföldjükön, ha részt vesznek egy kiegyensúlyozott, biztonságos közéletben.”* Mikor tudjuk majd elmondani magunkról, hogy megteremtettük a kiegyensúlyozott és biztonságos életteret?

Gábrity Molnár Irén,
a Magyarságkutató Tudományos Társaság elnöke